

Zpráva ve věci zajištění speciální stravy v mateřské škole

Paní A. (dále také „stěžovatelka“) se na mě obrátila kvůli tomu, že její dceři Radce nebyla umožněna docházka do mateřské školy. Ředitelka mateřské školy trvala na tom, že podmínkou vzdělávání je i odebírání stravy v mateřské škole. Stěžovatelka požadovala, aby mohla dceři donášet do školy vlastní stravu, nebo vyzvedávat dceru před obědem, nebo v ideálním případě, aby škola poskytovala stravu bez masa, lepku, cukru, laktózy, rafinovaných olejů a přidaných látek. Stěžovatelce nevyhovuje školou standardně poskytovaná strava, protože nezohledňuje její přesvědčení o eticky a zdravotně vhodném stravování. Nezohlednění této její představy považuje paní A. za diskriminaci z důvodu světového názoru. Stížnost stejného znění zaslala také Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, které ji postoupilo České školní inspekci.

Zákon o veřejném ochránci práv¹ mi svěřil působnost mimo jiné v oblasti práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.² Námitky stěžovatelky jsem proto posuzovala z pohledu možného porušení antidiskriminačního zákona.³ Podle zákona o veřejném ochránci práv mohou dále prošetřovat postup úřadů, zda je jejich jednání v souladu s právem, odpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, případně zda nejsou nečinné.⁴ Mezi úřady, jejichž činnost mohou prověřovat, je mimo jiné Česká školní inspekce.

Zabývala jsem se postupem ředitelky mateřské školy vůči dceři stěžovatelky, když jí neumožnila docházku do školy. Předmětem mého šetření byl také postup České školní inspekce, která prošetřovala stížnost stěžovatelky.

A. Shrnutí

Vyhláška o předškolním vzdělávání stanoví řediteli školy určit po dohodě se zákonným zástupcem dítěte při přijetí dítěte do mateřské školy způsob a rozsah stravování dítěte. Antidiskriminační zákon ukládá povinnost nediskriminovat při poskytování služeb mimo jiné z důvodu světového názoru.

Stěžovatelka nechtěla dceru přihlásit ke školnímu stravování. Ředitelka školy to považovala za překážku docházky, dcera stěžovatelky proto mateřskou školu nenavštěvovala. Zároveň ředitelka nechtěla stěžovatelce umožnit donášku vlastní stravy.

Dospěla jsem k závěru, že ředitelka mateřské školy nejednala správně, když v dané situaci neumožnila dceři stěžovatelky docházet do školy. Mateřská škola nemůže rodiče nutit, aby odebírali školní stravu. Pokud je tato strava v rozporu s jejich etickými zásadami, mohlo by

1 Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Ustanovení § 1 odst. 5 ve spojení s ustanovením § 21b zákona o veřejném ochránci práv.

3 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

4 Ustanovení § 1 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv.

se jednat o diskriminaci z důvodu světového názoru. Škola má v takové situaci povinnost umožnit donášku stravy.⁵

Dle školského zákona je úkolem České školní inspekce prošetřování stížností, které svým obsahem spadají do její působnosti. Výsledek šetření má ČŠI následně předat zřizovateli. Tento postup při šetření stížností stěžovatelky ČŠI dodržela. V postupu ČŠI jsem proto neshledala žádné pochybení.

B. Skutková zjištění

B.1 Postup ředitelky mateřské školy

Dcera stěžovatelky byla v červnu 2016 přijata k předškolnímu vzdělávání v [název mateřské školy] (dále jen „mateřská škola“). Ředitelka mateřské školy jí od září 2016 neumožnila nastoupit docházku do školy, protože se s její matkou nedohodla na rozsahu a způsobu stravování dítěte ve škole. Stěžovatelka pro sebe a svou dceru z etických důvodů odmítá ve stravě maso a dále na základě přesvědčení o zdravém stravování odmítá konzumaci lepků, laktózy, cukru, rafinovaných olejů a přidávaných zdraví škodlivých látek.

V říjnu 2016 uzavřela ředitelka mateřské školy se stěžovatelkou písemnou dohodu o způsobu a rozsahu stravování dítěte. Obsahem dohody je závazek zákonné zástupkyně přinést stravu (přesnídávku, oběd a svačinu) v uzavíratelných krabičkách a závazek mateřské školy jídlo uschovat v lednici a oběd před podáním ohřát v mikrovlnné troubě.

Dcera stěžovatelky po uzavření dohody mateřskou školu navštěvovala, ale před obědem ji stěžovatelka vyzvedávala. Stěžovatelka není spokojena s obsahem dohody, upřednostnila by donášku jídla do školy v termínových s tím, že by se jídlo nemuselo uchovávat v chladničce a následně ohřívat.

B.2 Postup České školní inspekce

Stěžovatelka zaslala svůj podnět také Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, které jej postoupilo České školní inspekci. Česká školní inspekce stížnost prošetřila a na základě písemných podkladů a vyjádření ředitelky školy získaných při šetření dospěla k závěru, že ředitelka mateřské školy pochybila v tom, že dceři stěžovatelky neumožnila docházku do školy z důvodu neshody na poskytování stravy během pobytu ve škole. Výsledek šetření ČŠI následně zaslala k vyřízení a přijetí opatření k nápravě zřizovateli školy. Informovala o něm též stěžovatelku.

C. Hodnocení věci ochránkyní

Mateřská škola nemůže podmínit docházku dítěte do školy tím, že dítě bude odebírat školní stravu. Odmítají-li rodiče využít školou standardně poskytované stravy s odkazem

⁵ Viz také rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. května 2011, č. j. 2 Aps 3/2010 – 112, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí NSS č. 8/2011, roč. IX, dostupné z: <http://sbirka.nssoud.cz/cz/skolstvi-pravo-na-pristup-ke-skolnimu-stravovani.p2318.html?q>.

na své přesvědčení, je škola povinna umožnit rodičům donášku vlastního jídla, opačný postup může představovat diskriminaci z důvodu světového názoru.

Při hledání vhodného zajištění alternativního stravování pro dítě by škola měla podniknout vstřícné kroky, nemá však povinnost vyhovět všem požadavkům rodičů; mateřská škola musí současně dodržovat postupy pro hygienicky nezávadné skladování potravin.

K těmto závěrům jsem dospěla z níže uvedených důvodů.

C.1 Postup ředitelky mateřské školy

Stravování ve školském zařízení není poskytováním vzdělání, nýbrž hmotným zabezpečením, tj. jednou ze školských služeb,⁶ na jejíž poskytování mají žáci právo.⁷

Podle vyhlášky o předškolním vzdělávání ředitel školy stanoví při přijetí dítěte do mateřské školy po dohodě se zákonným zástupcem dítěte způsob a rozsah stravování dítěte, přičemž rozsah stravování se stanoví tak, aby se dítě, je-li v době podávání jídla přítomno v mateřské škole, stravovalo vždy.⁸ Z tohoto ustanovení ovšem plyne *právo* dětí stravovat se ve škole, nikoli *povinnost*, tím spíše z něj neplyne povinnost stravovat se konkrétním způsobem.

Školský zákon neumožňuje řediteli školy rozhodnout, že dítě nebude do školy docházet, pokud nedojde k dohodě o stravování dítěte. Pro takový postup ředitele školy chybí zákonný podklad.

Antidiskriminační zákon zapovídá diskriminaci z důvodů náboženství, víry či světového názoru při poskytování služeb.⁹ Nepřímou diskriminací je stanovení na první pohled neutrálního pravidla, které nepříznivě dopadá na osoby, jež jsou vymezeny diskriminačním důvodem.¹⁰ Situace, kdy mateřská škola žádným způsobem neumožňuje dětem konzumovat stravu, která by odpovídala různým filozofickým a etickým názorům, například vegetariánství, veganství a podobně, je nepřímou diskriminací. Pokud je takové pravidlo odůvodněno legitimním cílem a je ve vztahu k němu nezbytné a přiměřené, o diskriminaci se nejedná.¹¹

Z právní úpravy nevyplývá nárok dítěte na poskytování stravy, která by vyhovovala jeho filozofickému přesvědčení, a tomu odpovídající povinnost mateřské školy odpovídající

6 Ustanovení § 122 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

7 Ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) školského zákona.

8 Ustanovení § 4 vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

9 Náboženství, víra a světový názor jsou diskriminační důvody chráněné antidiskriminačním zákonem (viz ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona), diskriminaci v oblasti poskytování zboží a služeb zakazuje antidiskriminační zákon ustanovením § 1 odst. 1 písm. j).

10 Ustanovení § 3 odst. 1 antidiskriminačního zákona.

11 Ustanovení § 7 odst. 1 antidiskriminačního zákona.

stravu připravovat.¹² Dítě však má právo na to, aby mu zařízení školního stravování odpovídající stravu zajistilo například umožněním donášky jídla s možností následné konzumace.¹³

S ohledem na to, že právními předpisy není stanovena povinnost dítěte se ve škole stravovat, a ředitel školy nemůže odebráním stravy ve škole podmínit docházku dítěte, ředitelka školy v tomto případě nejednala v souladu s právními předpisy. Svůj postup následně napравила tím, že se stěžovatelkou uzavřela písemnou dohodu o individuálním stravování.

Povinnost dítěte konzumovat školou běžně poskytovanou stravu obsahující maso a potraviny živočišného původu je zdánlivě neutrálním požadavkem, který nepříznivě dopadá na osoby, jež jsou vymezeny diskriminačním důvodem, a sice světonázorem ve formě vegetariánství či veganství.¹⁴ Za legitimní cíl je možné považovat poskytování stravy dětem způsobem, který po organizační a ekonomické stránce mateřskou školu nepřiměřeně nezatíží. Legitimním cílem je také požadavek školy na takové skladování donesené stravy, které zajistí její zdravotní nezávadnost.

Při hledání vhodného nastavení školního stravování dítěte mezi rodiči a mateřskou školou je potřeba hledat kompromis mezi požadavky rodičů a možnostmi mateřské školy, který by vyhovoval oběma stranám. Mateřská škola by se měla snažit vyjít vstříc požadavkům rodičů, kteří z různých etických či filozofických důvodů nebo na základě různých názorů na zdraví prospěšnou stravu žádají poskytování alternativní stravy. Odmítání jakékoli alternativní stravy by bylo vzhledem k legitimnímu cíli nepřiměřené.

Mateřská škola však není povinna vyhovět všem požadavkům rodičů. To platí obzvláště s ohledem na to, že mateřská škola nese odpovědnost za to, že během skladování zůstane donesené jídlo zdravotně nezávadné. Mají-li proto rodiče zvláštní požadavky na skladování jimi donesené stravy, měli by se sami aktivně snažit přesvědčit školu o správnosti a nezávadnosti jimi požadovaného způsobu skladování a svůj postoj relevantním způsobem doložit, například odbornou literaturou. Situace, kdy mateřská škola nevyhoví požadavku rodičů na uchovávání či skladování donesené stravy z důvodu konkrétně podložených pochybností o zdravotní nezávadnosti stravy uchovávané rodiči požadovaným

12 Srov. právní větu rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Aps 3/2010 – 112 citovaného výše: „Právo na přístup ke školnímu stravování je veřejným subjektivním právem, o němž přísluší rozhodnout řediteli školy nebo školského zařízení dle § 164 odst. 1 písm. a) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Z toho ovšem ještě nevyplývá, že žák má právní nárok na to, aby mu byla přímo poskytnuta strava jdoucí nad rámec výživových norem a finančních limitů dle vyhlášky č. 107/2005 Sb., o školním stravování. Není přitom porušením ústavním pořádkem garantované svobody vyznání, pokud je žákovi umožněno, aby si stravu, která je v souladu s náboženským vyznáním nebo světonázorem jeho a jeho zákonných zástupců, přinesl do školy, v době oběda si ji nechal ve školní jídelně ohřát a následně ji zkonsumoval.“

13 Tento závěr je také v souladu s mými předchozími závěry, viz zpráva veřejného ochránce práv o nezjištění diskriminace ze dne 23. června 2015, sp. zn. 4419/2014/VOP/IJ, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2982>.

14 Povahou vegetariánství jakožto světového názoru jsem se podrobně zabývala ve zprávě veřejného ochránce práv o nezjištění diskriminace ze dne 14. dubna 2016, sp. zn. 6799/2014/VOP/IŠ, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/3976>.

způsobem, je odůvodněna legitimním cílem, a nejde proto o porušení povinnosti rovného zacházení.

C.2 Postup České školní inspekce

Česká školní inspekce se stížností paní A. zabývala řádně a v jejím postupu neshledávám pochybení.

Při vyřizování stížnosti má Česká školní inspekce dle školského zákona¹⁵ prošetřit jednotlivá tvrzení uvedená ve stížnosti a výsledek šetření předat zřizovateli školy. Ze shromážděných podkladů vyplývá, že ČŠI tento postup dodržela, řádně zjistila skutkový stav a správně jej vyhodnotila.

D. Závěry

Zprávu zasílám České školní inspekci, ředitelce mateřské školy a stěžovateli. Pokud se k ní bude chtít některá ze stran vyjádřit, nechť tak učiní do 30 dnů od jejího obdržení.

Brno 1. června 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

¹⁵ Ustanovení § 174 odst. 6 školského zákona.